

УДК 657.478:339

Лень В.С., к.е.н, професор

Войтенко Н.В., магістрант

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ЩОДО РОЗПОДІЛУ ТРАНСПОРТНО-ЗАГОТІВЕЛЬНИХ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Ключові слова: транспортно-заготівельні витрати, облік, способи розподілу, бази розподілу, підприємства роздрібної торгівлі.

Транспортно-заготівельні витрати є складовою собівартості товарів, які реалізуються торговельними підприємствами. Проте, порядок їх включення до собівартості реалізованих товарів потребує додаткових досліджень.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (П(с)БО) 9 “Запаси” передбачено 2 варіанти включення транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ) до собівартості товару: 1) при придбанні; 2) у кінці звітного періоду при визначенні собівартості реалізованих товарів [1].

При застосуванні другого варіанту ТЗВ щомісячно розподіляються між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою запасів, що вибули за звітний місяць. Сума ТЗВ, яка відноситься до запасів, що вибули, визначається як добуток середнього відсотка ТЗВ і вартості запасів, що вибули, з відображенням її на тих самих рахунках обліку, у кореспонденції з якими відображено вибуття цих запасів. Середній відсоток ТЗВ визначається діленням суми залишків ТЗВ на початок звітного місяця і ТЗВ за звітний місяць на суму залишку запасів на початок місяця і запасів, що надійшли за звітний місяць.

Слід зазначити, що у тексті П(с)БО 9 не зазначено, яку вартість запасів, первісну чи продажну, враховувати при визначенні середнього відсотка для розподілу ТЗВ. Проте, у П(с)БО 9 наведено приклад визначення відсотка ТЗВ з урахуванням купівельної вартості запасів.

У Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” зазначено, що міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, у межах своєї компетенції, відповідно до галузевих особливостей розробляють на базі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку методичні рекомендації щодо їх застосування [2].

У відповідності з Законом Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України затверджені Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності [3]. У рекомендаціях вказано, що **транспортно-заготівельні витрати обліковуються загальною сумою** з наступним щомісячним розподілом їх між сумою залишку товарів на кінець звітного місяця і сумою вибулих за місяць товарів. У документі про розподіл ТЗВ за середнім відсотком не згадується, тобто, допускається розподіл їх за іншими способами і базами розподілу. Але викликає сумнів доцільність обліку ТЗВ загальною сумою в усіх випадках. Адже, в разі дослівного трактування методичних рекомендацій, накопичення ТЗВ за групами товарів буде порушенням порядку обліку.

У МСБО 2 “Запаси” [4] порядок розподілу ТЗВ взагалі не розкрито, а тому при застосуванні підприємством МСБО порядок їх обліку та бази розподілу підприємство може визначати самостійно. Такими базами розподілу можуть бути: закупівельна вартість; ціна продажу; об’єм; вага; розподіл з урахуванням класу вантажу.

Згідно з п. 88 Методичних вказівок по бухгалтерському обліку матеріально-виробничих запасів, затверджених наказом Міністерства фінансів Російської федерації від 28.12.2001 № 119н [5] підприємствам РФ дане право використовувати наступні спрощені варіанти списання ТЗВ на собівартість реалізованих товарів:

— при невеликій питомій вазі ТЗВ (не більше 10 % до облікової вартості матеріалів) їхня сума може повністю списуватися на збільшення вартості проданих матеріалів;

— протягом поточного місяця ТЗВ можуть розподілятися виходячи з питомої ваги (у відсотках до облікової вартості відповідних матеріалів), що склалася на початок даного місяця. Якщо це привело до істотного недосписання або зайвого списання ТЗВ (більше 5 %), у наступному місяці сума що списують коректується;

— ТЗВ можуть розподілятися пропорційно їхній питомій вазі (нормативу), закріпленому в планових (нормативних) калькуляціях, до облікової вартості використовуваних матеріалів. При цьому якщо фактичні розміри ТЗВ відрізняються від нормативних, у наступному місяці (звітному періоді) сума ТЗВ коректується. Залишки ТЗВ на початок кожного місяця (звітного періоду) розраховуються виходячи з питомої ваги (нормативу) ТЗВ, передбачених у планових (нормативних) калькуляціях, до фактичної наявності матеріалів в облікових цінах;

— ТЗВ можуть щомісяця (у звітному періоді) повністю списуватися на збільшення вартості витрачених (відпущених) матеріалів, якщо їхня питома вага (у відсотках до договірної (облікової) вартості матеріалів) не перевищує 5 відсотків.

Н. М. Грабова вважає, що прийнятними обліковими цінами при методі розподілу ТЗВ за середнім відсотком для оптових підприємств є ціни купівлі, а для роздрібних — ціни продажу [6]. П.Й. Атамас середній відсоток визначає на продажну вартість товару за мінусом ТЗВ [7].

Н.В. Фірсова пропонує облік ТЗВ здійснювати у розрізі товарно-матеріальних цінностей, а їх розподіл – за допомогою методу середньої арифметичної зваженої [8].

У більшості випадків безпосереднє (пряме) включення ТЗР до фактичної собівартості товару недоцільне у зв'язку зі значною трудомісткістю, а тому більшість підприємств роздрібною торгівлі застосовує метод середнього відсотка. Таку ж думку висловлюють прямо або опосередковано й ряд інших дослідників [6, 7]

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки і пропозиції: 1) аналіз нормативної бази, яка регулює облік і розподіл ТЗВ свідчить, що підприємства торгівлі можуть самостійно обирати спосіб включення ТЗВ до собівартості товарів, а також базу їх розподілу. При цьому ТЗВ повинні розподілятися між вибулими товарами та їх залишками на кінець звітного періоду; 2) було б доцільним включення до Методичних рекомендацій з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності спрощених варіантів віднесення ТЗВ на собівартість реалізованої продукції; 3. методи обліку ТЗВ та способи їх розподілу доцільно зазначати у внутрішньому нормативному документі Про політику бухгалтерського обліку [9].

Список використаних джерел: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” [Електронний ресурс] : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>. 2. *Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні* [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV (із змінами і доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. 3. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності, затв. наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 № 145. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/LegislativeActs/Detail?lang=uk-UA&id=cf799ac5-183a-4464-83c7-a173fd07003e>. 4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 “Запаси” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021. 5. Методические указания по бухгалтерскому учету материально-производственных запасов, Приказом Министерства финансов Российской Федерации от 28 декабря 2001 г. № 119н. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_35543/. 6. Грабова Н. М. Бухгалтерський облік у галузях народного господарства: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Н.М. Грабова. – К.: КНЕУ, 2003. – 203 с. 7. Атамас П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки. 2-ге вид. : навч. посіб. / П.Й Атамас. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 392 с. 8. Фірсова Н.В. Облік і контроль торговельних витрат підприємств споживчої кооперації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. : спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / Н.В. Фірсова. К.: КНЕУ, 2008. – 23 с. 9. Лень В.С. Основний внутрішній нормативний документ бухгалтерії: назва та зміст /В.С. Лень, І.М., Гончаренко. // Проблеми і перспективи розвитку обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємств в умовах євроінтеграції: збірник - Донецьк: ДонДУУ. – 2012. - Т. XIII. Вип. № 232 – с. 206 – 215.